

آشفتگی در سیاستگذاری تجارت جهانی

محسن شریعتی نیا، عضو هیات علمی موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

ایلنا

پاسکال لامی، مدیر کل سازمان تجارت جهانی اخیراً در یک سخنرانی نسبت به آشفتگی فزاینده در سیاستگذاری تجارت جهانی هشدار داده و نکات قابل تأملی را برشمرده است. از آنجا که دیدگاه های وی، به نوعی جمع بندی مباحث کارشناسی سازمان جهانی تجارت، به عنوان مهمترین نهاد سیاستگذار در حوزه سیاست جهانی به شمار می آید، توجه به آنها ضروری است.

از منظر وی، مهمترین عامل بالقوه آشفتگی در سیاستگذاری تجارت جهانی، رشد قارچ گونه موافقتنامه های تجارت ترجیحی در سال های اخیر است. او تأکید دارد که در زمان شکل گیری گات در اواخر دهه ۱۹۴۰، اساساً موافقتنامه تجارت ترجیحی وجود نداشت و در واقع، اروپائی ها در دهه ۱۹۵۰ با شکل دهی به بازار مشترک، اولین موافقتنامه تجارت ترجیحی را بنیان نهادند اما این روند از اوائل دهه ۱۹۸۰ به سرعت رو به رشد رفت و از ابتدای هزاره جدید، وارد دوران اوج خود شده است؛ به گونه ای که اکنون ۴۰۰ موافقتنامه تجارت ترجیحی میان کشورهای مختلف در جهان منعقد شده است و هر عضو سازمان تجارت جهانی، به طور متوسط در ۱۳ موافقتنامه تجارت ترجیحی عضویت دارد.

وی چندین دلیل عمده برای رشد بی رویه موافقتنامه های تجارت ترجیحی در سال های اخیر ذکر کرده است:

۱- دلایل سیاسی - راهبردی

برخی از کشورها به ویژه قدرت های بزرگ، موافقتنامه های تجارت ترجیحی را به عنوان ابزاری برای پیشبرد منافع راهبردی خود تلقی می کنند.

۲- برخی دیگر از کشورها، موافقتنامه های تجارت ترجیحی را مسیری هموارتر در مقایسه با مسیر سازمان جهانی تجارت به منظور نیل به همگرایی اقتصادی می دانند.

۳- برخی دیگر از کشورها به دلیل نگرانی از کنار گذاشته شدن از روند همگرایی منطقه ای و نیز نگرانی از دسترسی تبعیض آمیز رقبایشان به بازارهای هدف، به انعقاد این موافقتنامه ها روی می آورند.

۴- دسته ای از کشورها، موافقتنامه های ترجیحی را نوعی ابزار برای جلوگیری از افزایش حمایت گرایی در آینده می دانند.

۵- کشورهای دیگری انعقاد این موافقتنامه ها را به عنوان پیامی برای جذب سرمایه خارجی تلقی می کنند.

۶- در برخی دیگر از کشورها، روند سیاستگذاری تجاری، شکننده و برگشت پذیر است. این کشورها با سپردن تعهدات بین المللی در قالب موافقتنامه های تجارت ترجیحی، دستکاری در سیاست تجاری خود را برای گروه های ذی نفوذ دشوار می کنند.

مهمترین خطری که از منظر لامی، رشد سریع موافقتنامه های تجارت ترجیحی در روند تجارت جهانی ایجاد می کند، ورود آنها به حوزه سیاستگذاری است؛ حوزه ای که مهمترین بخش فعالیت های سازمان تجارت جهانی و دلیل وجودی این نهاد است. بنابراین اگر این موافقتنامه ها به روند رشد خود و ورود هر چه بیشتر به حوزه سیاستگذاری در تجارت جهانی ادامه دهند، دیری نخواهد پایید که سازمان جهانی تجارت موقعیت مرکزی خود در سیاستگذاری نظام تجاری چندجانبه را از دست خواهد داد و این حوزه وارد دورانی از هرج و مرج و تعدد کانون های سیاستگذاری خواهد شد.

هشدارهای مدیرکل سازمان جهانی تجارت در مورد روند فوق الذکر، در سخنرانی های دیگر وی نیز به کرات گفته شده و حاکی از این امر است که سیاستگذاری تجارت جهانی به سرعت وارد دوران جدیدی می گردد؛ دورانی که مهمترین وجه مشخصه آن، تعدد مراکز سیاستگذاری و آشفتگی فزاینده در این حوزه است.